

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50. fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Episcopia de Hajdudorog.

IV.

Secretarul de stat Em. Sa Cardinalul Merry del. Val, răspunde următoarelor Excelenții Sale la memorandumul trimis Sfinției Sale la 14 Febr. 1912. Graba de a termina cât mai curând destinația episcopiei de Hajdudorog, scoate din nou la suprafață nervozitatea Cardinalului secretar de stat.

L. St. Segreteria di Stato di
SUA SANTITÀ.

Dal Vaticano 22 Februarie 1912.

Nr. 56717.

H. și R. Monsignorule.

Sf. Părinte n'a pregetat să dea toată atenția Memorandumului ce D. V. II. și R. I-l-ați adresat cu datul de 14 l. c. referitor la înființarea noii dieceze de rit grecesc în Ungaria.

Cum Vă este bine cunoscut D. V. înființarea aceea a fost în principiu decisă de Sfântul Scaun. Relativa propunere, și în ce privia în particular singuraticile parohii de incorporat noii dieceze, a fost făcută cunoscut, deja dela începutul lui Noemvrie trecut, ca și cererile Prelaților a Ungariei, așa și Episcopilor de ritul greco-românesc, cari în scrisoarea lor colectivă trimisă în ziua 10 din aceeași lună, deplânsului Mons. Bavona, Nuntiu Apostolic în Austro-Ungaria, bine că cerând să fie auzită părerea lor încât privește parohiile, cari ar fi trebuit să fie dismembrate din Provincia ecleziastică românească de Făgăraș și Alba Iulia, recunoștiau totuși folosul aceleiași propuneri. Acum, tocmai pentru ca să se satisfacă acelei cereri legitime mai sus laudații Episcopi au fost invitați la Conferința ținută de curând în Budapesta ca să tracteze importanta chestiune.

Așadar ca definitiva actuale a celui providențial și salutar desemn să nu sufere întârzieri inutile și de altă parte după demnul Episcopat greco-românesc a mai sus zisei Provincii ecleziastice, a avut comoditatea să examineze lucrul, ba fiind trecut de mai multe zile și termenul conces prin Nuntiatura Apostolică de Viena, este voința Sfinției Sale ca D. V. să trimiteți fără ulterioară dilatațiune, prin aceeași Nuntiatură observări concrete relativ la eleeul parohiilor

destinate, cum s'a zis, să formeze noul episcopat de rit grecesc în Ungaria. Atari observări vor fi examinate cu toată grija de Sfântul Scaun, care afară de aceea ca dieceza de Oradea-Mare, să nu fie redusă la prea mici dimensiuni, va putea poate să alăture la ea o parte din dieceza mai vastă de Gherla.

Dupa cari cu simțăminte celei mai sincere stime, prouitez de ocaziune de a mă declara

A. D. V. II. și R. I. umilit serv

B. Card. Merry del Val.

Roma — Români.

Două nume istorice îngemănate, ce nu se pot desface. Cu unul și același izvor și în sânge și în limbă și în lege, Unirea Românilor totdeauna a fost, este și va fi nu numai pe tema sf. Credință dar mai mult pe a sângelui. Cari intenționează desfacere, lucră pe neobservate contra neamului românesc și a legii lui Hristos. Roma este eternă, și nedespărțită de Români.

Bulă papală ca „Christifideles graeci”, care ne lovește cu atâta amar pe noi Români așa de dureros n'a mai ieșit din Roma și aceasta numai pe baza minciunilor răsărită, este dificultată în mod desăvârșit ca cea mai nedreaptă, ba chiar imposibilă în executarea ei din motivele neresturnabile aduse din partea jigniților Români supuși bisericii lui Hristos. Și prin leghionul protestelor tocită aceea bulă, ori să poate cunoaște, nu lipsa religioasă, nu, ci politica șovinismului maghiar i-a dat naștere, așa, că din bula Christifideles graeci doar n'a mai rămas decât numele: episcopia gr. cat. maghiară și amarul credincioșilor români din toate părțile.

Apoi Roma locuta — cauza finită se afirmă numai în cele dogmatice, nu și în cele administrative, cari sunt constituțiuni omenești, de multeori cu mari și multe greșeli, sicut figura: Christifideles graeci.

Cari greșeli apoi dovedite de marele meeting de la Alba-Iulia și de protestele de mai înainte și de atunci încoace neconținut aduse voința unui popor pe neașteptate se prefăc putere mare. Aceasta voință a Românilor gr.-cat. chiamă și roagă pe conducătorii săi la un salut de întrebare al nuntului papal din Viena venind la Budapesta, unde are a se înțelege cu guvernul și cu primarele Ungariei asupra felului, cum are să fie pusă în aplicare bula Christifideles graeci. Da! să-l întrebe de memorialul conferinței episcopilor și a reprezentanților provinciei metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș întrunită în Blaj în ziua de 29 August n. a. c. Da! să-i tune ultimul veto a dismembra și smulge pe Români dela sânul bisericii lor seculare națională, așezată și confirmată atât prin bule, cât și prin legile constituționale și cu sila lipiți de episcopia maghiară străină, ca să n'aivă nici lege, nici limbă, scoțându-o din gura lor cu atâta brutalitate aziatică.

Dar' că vor face iar târguială de nobis sine nobis. Vor trage mezuniile, vor face hotarele în acel domeniu, ce nu este proprietatea lor. Vor să secere, unde n'a sămănat nici vița-porodita lor. Vor face sfat, fără să ne asculte și ne vor judeca cu mărturii mincinoase.

De vor fi ascultați conducătorii noștri de Monsignorul Scapinelli, bine-i, este pace; de nu, a aruncat sabia. Noi Români vom rămânea și mai departe Români drept cu o luptă pe viață și moarte. Nu numai Români pângăriți trupește-sufletește, dar toți Români răniți și usturați până în suflet ne vom câștiga izbândă cu armele cele mai puternice ale dreptului natural.

Poate-se înființa episcopia gr. cat. maghiară, Români dismembrați și rușinați — nu se vor lăpăda de darul cel mai mare a lui Dumnezeu — de limba lor. V. T.

In ceasul al 11-lea.

Am dat acestui articol titlul: „In ceasul al unsprezecelea” — măcar că cine știe nu suntem deja la unsprezece și 59 de minute! Cine știe, nu vor fi și aceste șire numai vorbe în vânt, ca multele rânduri tipărite și multele vorbe inflăcărâte câte s'au imblăntit până acum. Episcopia gr-cat. maghiară e fapt împlinit, aceasta e mai presus de ori ce îndoială. Nici un demers oficial sau neoficial, nu va mai putea să împiedece guvernul în mersul lui triumfal spre învingere desăvârșită, iată un adevăr, de care trebuie să ținem seamă, pentru că ar fi curată nebunie dacă ne-am mai amagi și de aci în colo cu speranțe deșarte. Cât de laic să fie omul, e cu neputință să nu bage de seamă un lucru: cum de câteva decenii încoace tot noi suntem cei învinși — și cum dujmanul merge tot din triumf în triumf — spre paguba noastră. Frazele: „Românul nu pier” — „Românul are șapte vieți” etc. au devenit intruadevăr numai fraze, vrednice să servească de titli articolelor din foi umoristice și să servească și de justificare a multelor noastre slăbiciuni. Toate acțiunile mari ale noastre de acum de câteva decenii încoace s'au sfârșit cu fiasco simplu, ori cu scandal împreunat cu fiasco!

Așa memorandumul, așa legile Apponyane, așa „primenirea”, așa ordonanța lui Apponyi și fără îndoială așa și treaba cu episcopia maghiară gr-cat. Să cercăm după cauză? Vor fi ele multe, desigur, dar toate se reduc la una: năravul cel rău al nostru de a spune vorbe multe, de a face tărăboiu mult, de a striga mult și de a lucra puțin. Vorbe multe, fapte puține; gură mare, suflet mic: iată, asta ne roade și asta ne mănca pe noi! Unde am fi noi astăzi, dacă bunăoară după memorandum ne-am fi apucat imediat să organizăm partidul național, așa încât

astăzi să avem un partid puternic, nu o fantomă? Unde am fi dacă am fi înființat într'adevăr acel „fond cultural” puternic, care să fie salvat *toate școlile noastre naționale!* Și unde am fi ajuns și cu treaba episcopiei maghiare — dacă n'am fi umblat mai mult după stabilirea responsabilităților decât după căutarea adevăratelor mijloace de salvare? Desigur că mult mai departe decât la „publicarea actelor” și de sigur mai departe decât la „comunicatele” de grinzirele de tot soiul — despre executarea bulei. Ca să fie concertul desăvârșit: ar urma acum firește să se continue marile întrebări: partid național ce-ai făcut? inteligență română ce-ai făcut? etc. etc.

Ce am făcut — ce am făcut? Am ctit gazete și am scris la gazete! Am făcut propuneri cari de șari mai imposibile! Am propus trecerea — în masse ori în parte — la neunire, — fără se ne gândim cât de absolut cu neputință e ducerea la îndeplinire a unei astfel de propuneri condamnable! Am ținut adunări populare și am adus acolo frumoase hotărâri! Incoace ce am lucrat? Iată întrebarea ce-și așteaptă răspunsul — și încă așa fel de răspuns, că dela acest „răspuns” atrăne rezolvarea definitivă a chestiei. Arhieriei noastre s'au răzimat pe noi, ca să facem noi ceea-ce n'au putut ei să facă: ei ne arată acum ce au făcut — oare noi fi-vom în stare să le arătăm ceva? Oare vom putea se arătam fapte și noi — fapte cari să ducă la rezultat? Dacă arhieriei ar fi putut să facă singuri — ar fi făcut și nu s'ar fi răzimat pe noi! Dacă s'au răzimat pe noi: acum e rândul nostru!

Ceasurile bat mereu — și ceasul al doisprezecelea e aici. Ceasul aducător de moarte — ori de nouă viață! De aceea veniți fraților să priveghem: veniți se ne stringem rândurile și să facem ultima sfortare.

Se lăsăm la o parte orice considerații — și să fim gata de luptă pe viață pe moarte. Nu sunt așa de vechi timpurile acele cari au dat bisericii și neamului nostru martiri adevărați — cari au făcut întreg neamul un neam de martiri: încât să nu mai fim noi capabili a ne ridica la înălțimea acelor timpuri. Că nu vom mai avea cu ce să imbrăcăm și natim pruncii noștri — aceasta se prea poate: vor umbla ei însă și în cămașă și vor mânca ei mălaiu muced!

Sunt de aceia cari cred că lucrurile pot să se întoarcă în spre bine și după înfiptuirea episcopiei: că și după incorporarea parohiilor mai poate să fie speranță de întoarcerea lor în biserică noastră! Aceasta e nebunie curată, nu trebuie să cercetăm filele istoriei vechi ca să ne convingem despre aceasta: istoria contemporană, istoria ultimelor decenii ni-e dovadă, că pozițiile cele-am pierdut odată — sunt pierdute pentru totdeauna, pentru vecii vecilor! Nu optimismul zădarnic, nu speranțele fără rost, nu aceste să fie lozinca noastră! Ci lozinca noastră să fie aceea, care singură e acceptabilă când e vorbă de o chestie atât de vitală pentru neamul nostru: „nici un suflet care simte românește, nici odată să nu fie incorporat la episcopia maghiară!” Dacă va trebui să murim moarte de martiri — să murim — dacă va trebui să ne pustiim prin temnițe — să ne pustiim — dar suflet românesc nici atunci nu-i iertat să ajungă sub stăpânirea episcopiei maghiare. Când va suna glasul clopotelor, dela bisericile gr-cat. maghiare urechile românești să rămână surde — iar Românul, care va intra în astfel de biserică — să fie blăstămat! Nici un prunc de român, niciodată, să nu-l boteze preot gr-cat. maghiar — nici să-l primiască oarecând suflet de român sacramente din mâinile lor!

FOIȚA.

Păcatele noastre.

— Povestire originală a „Unirii”. —
de Ioan Agârbicean.

(Continuare).

(2)

— Un scriitor vrei dta, ori un notar diplomat? întrebă avocatul.

— Un om de muncă îmi trebuie, ori cine ar fi.

— Atunci eu ți-aș putea recomanda unul. Un tinăr foarte distins, care de un an a terminat cursul de notar.

— Cunoști dta?

— Da, îl cunosc, vr'o două luni a lucrat și în cancelaria mea. Dacă-ți trebuie un om de muncă, nu știu altul care să i-se asemene.

— Vezi? zise preotul. Nu trebuie să desnăjduiești numai decăt.

— Și unde e de prezent? întrebă notarul.

— E în jurul Huneadoarei, într'o cancelarie. Dar, dacă vrei, într'o lună e la dta. I-a plăcut foarte mult satele și regiunile noastre.

— Nu e din părțile acestea?

— E de pe Murăș. Dacă vrei eu am să-i scriu chiar astăzi.

Fața notarului se lumină de bucurie. Cum a fost treizeci de ani cu același om în cancelarie, nu se pricepea nici să-și aleagă altul, nici nu se simțea bine singur. Ii părea că-i lipsește o mână.

— M'ai îndatora foarte mult, dle avocat, zise el.

— O, e foarte puțin ce pot face pentru dta, și o fac cu plăcere.

— Ii știți de bună seamă și numele?

— Petru Părvu, îl chiamă. Trebuie să mai adaug că e un băiat frumos și cântă minunat. Dacă aveți cumva vr'o domnișoară prin sat poate să fie chiar primejdios.

— Auzi părinte? întrebă notarul zimbând.

— Aud și nu mă supăr de fel, răspunse părintele căzând puțin pe gânduri. El avea o fată mare, terminase școlile de vr'o doi ani. Ii veni în minte fata și o ușoară tristeță i-se lăsă pe suflet. Și se gândia: n'ar fi rău să aibă și ea o distracție!

Avocatul se ridică, voi să plătească, dar notarul nu-l lăsă.

— O să ne omeniești, dacă chiar vrei, după ce va fi reșit splendid adunarea.

— Cred că o să răușască. În satele unde frunțașii sunt mai greu de pornit, o să mai trimitem tineri de aici pentru agitație. Șase șapte mii cred să vină. Așa dar până la revedere, sfârși el și le întinse mana.

— La revedere, ziseră cei doi.

Din prag le mai spuse:

— Dar să nu uitați cumva de țaranul Petru Munja, azi încunostiintăm pe roșcatul și insinuăm și oratorii.

— Vă și puteți grăbi, zise notarul după ce eși avocatul. Nu s'a pomenit ca roșcatul să dea voce unei întruniri ori petreceri românești, decât în urma recursurilor la cei mai mari. Cred că și pentru concesiunea acestei adunări vor trebui să umble cu recursuri.

— Cu siguranța. Il cunosc și domniile noastre de aici pe roșcatul, de aceea sa grăbesc.

Ei se sculară și trecură în pavilion, unde prânziu mulți provinciali, vorbind tare, țincăniind furculițele, turnând vinul în pahare. Patru lăutari se retraseră într'un colț și începură să cânte arii vesele, romanțe, doine.

— Așa mai tuteleg și eu viața, zise vesel notarul punându-și servetul. Era bine dispus și din pricina berii și a vestii celei bune că va avea un ajutor așa de lăudat.

— Trebuia să fi întrebat pe cunoscuții de-aici întâi, zise el aruncându-și gândurile.

— În ce chestie?

— Ei, cu ajutorul ce-mi trebuie. Nu mai era lipsă să umblu cu anunț la gazete.

— Nu strică nici el, zise părintele. Se vor însinua mai mulți, vei alege care îți va conveni mai mult.

Numai aceasta poate să fie lozincă noastră și numai conform acesteia vom putea să lucrăm! Dacă Românii nu vreau să treacă la noua episcopie, atunci natural, că preotul trebuie să fie întrepreretele lor! Atunci natural, că preotul trebuie să fie martirul lor! Atunci natural, că preotul va fi ingerul lor păzitor! Și natural, că atunci numai peste trupul lui mort va mai putea să treacă în satul acela exponentul episcopiei maghiare! Sufărarea românească întreagă, dela vliidhei până la opinci — va trebui bine înțeleasă și simțită cu un astfel de preot — și cu poezia sa — dar firește nu numai cu inima, ci și cu fapta.

Se apropie cu pași repezi ceasul executării bulei „Christifideles“. — Noi bine înțeles vom face ultimele eforturi pentru a mântui neamul românesc de primejdie. Și dacă pe cale regulată nu vom putea să izbucim — ce ne poate împiedeca să recurgem la mijloacele extraordinare? Congrua? Ori frica de oameni? — Dar oare nu e mai mare pierderea neamului nostru — ca câștigul ce ni-l aduce congrua? Și oare nu tot „frica de oameni“ e cauza marilor dezastre naționale de un timp încoace? Oare cu cine e Dumnezeu? cu noi care luptăm pentru dreptate — ori cu asupritorii celor drepecți?

Să lăsăm la o parte orice iluzii deșarte. Să stăm gata de luptă și să ne așteptăm tot numai la ce e mai rău! Mai bine să pierim cu toții — decât să nu biruim! Lupta ce se pornește e luptă decizivă — și cea din urmă luptă! Această luptă reclamă mulți eroi — și martiri și mai mulți! Dumnezeu să întărească inimile noastre, ca să știm să fim și eroi — și martiri!

S. P.

Corespondințe

Adunare generală a despărț. Beclean al „Asociațiunii“.

Azi s'a ținut în orașelul nostru prima adunare generală a despărțământului Beclean al Asociațiunii. Acest despărțământ s'a format câtră finea anului 1911. S'a simțit foarte tare lipsa acestui foclar cultural, fiind ținutul acesta un ținut aproape curat românesc, dar durerile cu un popor foarte rămas îndărapt în calea culturală, fiind aproape 50% analfabeți. Cauza acestei stări înapoiate este lipsa de școli românești, deoarece din 64 comune în 31 nu sunt școli românești, iar în 11 comune nu sunt școli de loc. Altă cauză ar fi lipsa unei clase intelectuali mai îndreptate.

Ținutul acesta a dăruit dimpreună cu această nelăsămăță clasă intelectuală somnul dulce al nepăsării, beluând în seamă că acest popor va peri, dacă nu ne vom ținea de datorință să-i sărim într'ajutor.

A venit Asociațiunea cu despărțământul ei, și acei câțiva îngrijorați de soarta viitoare în care se află acest ținut, au scăpat de apăsarea această neliniștitoare, știind că de acum înainte și acest popor, ajuns la marginea periculi, va avea un puternic ocrotitor, un povățuitor plin de bunăvoință, o mamă înduioșată de starea înapoiată în care se află fii ei, un binefăcător, care va ști să vărsă din abundență și asupra lui toate acele binefaceri, cari sunt trebuincioase pentru înaintarea treptată în cultură. S'a ales un comitet harnic și conștios de chemarea sa, care cu însuflețire și cu o muncă sirguincioasă împreună cu multe jertfe, a desfășurat în un timp foarte scurt o activitate rodnică și binefăcătoare.

Adunarea s'a început la 3 oare d. a. când directorul despărțământului Dl. Dr. Iulian Chitul prin o vorbire potrivită, în care în colorii vii descrie starea culturală și economică al acestui ținut, deschide adunarea. Lasă apoi să se cetească raportul comitetului, din care află de remarcat următoarele:

Comitetul constător abea din 4 oameni s'a început activitatea în 20 Ianuarie 1912, având înaintea ochilor faptul, că locul care voesc să-l cultive e loc întelenit, deci au trebuit să-și înceapă munca dela temelie, restringându-se deocamdată la prelegeri populare, desfășurând pretutindenea programul Asociațiunii, adunând membri dintre popor și intelectuali, sbiciuind în prelegeri datinile, dând povețe în cele igienice, și arătând poporului trebuințele cele mai elementare, cari li asigură existența.

Așa au cutreerat acești neobosiți binefăcători și luminători ai ținutului nostru în timpul scurt de 5 luni 18 comune ale despărțământului, ținând în fiecare comună câte 2—3—4 prelegeri instructive pentru popor. Resultatul acestei munci titanice, după cum reiese din raport, este următorul:

Au înființat 19 agenturi și 19 biblioteci.

Au aranjat un curs pentru analfabeți.

Au câștigat membrii la Asociațiune, așa încât despărțământul acum are 1 membru pe vieață, 60 membrii ordinari și 381 ajutători; un număr foarte mare, când ne cugetăm că în raionul acestui despărțământ înaintea înființării lui n'a fost decât numai 12 membrii ordinari, iar ajutători nici unul.

Din raport reiese mai departe, că preoțimea acestor comune a fost la culmea chemării sale; fără acești bravi pioniri ai culturii noastre naționale și munea ostentivă a acestui comitet ar fi rămas ștearpă și nu ar fi adus roadele dorite.

— Eu n'am ce mai alege. Eu m'am hotărât pentru Petru Părvu!

— Se vede că nu ești umblat în afacerile acestea. Nu ști zicala: la părul laudat să mergi cu sacul spart.

— Eu mă încred în avocatul Milea.

— Faci foarte bine. Numai s'ar putea afla altul și mai potrivit.

Li-se servise bucatele și ei tot povestind ca doi buni prietini, remaseră până târziu la un pahar de vin. E ciudat cum se desleagă limbile intelectualilor de pe sate când merg la oraș. Acasă de multe ori doi ori trei în societate, li-se urește, nu mai știu despre ce să vorbească. Când slugile veniră să le spună că sunt înhâmați caii erau patru ceasuri, și cei doi tot nu-și mai isprăviră poveștile. Poate și băutura-să-și fi avut o bună parte în limbușia celor doi.

— Să fi știut că vi azi la oraș, te luam în căruța mea, zise popa Vasile ridicându-se de pe scaun.

— Ceea ce nu ne împiedecă mergem într'o căruță până acasă. Intr'alte nu ni se urește până acasă. Să vi cu mine.

Porunciră slugilor se adune toate pachetele ce le aveau în căruța popii Vasile și ei se urcară într'a notarului.

Porcira în trapul cailor, în răcoarea dulce a înserării de Maiu. Căi notarului Marin erau bine hrăniți, alergau ușori, jucându-se parcă, sfărâiau în restimpuri pe nări.

— Mi-au dat pe ei o mie de coroane, începă notarul, dar nu-i vând cu atâta.

— Faci rău peste tot ca te gândești să-i vinzi. Așa doi cai e o plăcere să-i vezi alergând, și-i ști în grajdul tău.

— Dar grigea cea multă! Nu face, te rog să crezi, să ții marfă de asta pe drumurile noastre pline de husdoape și de bolovani. De câte ori ești de acasă cu ei, te poți aștepta la vr'o nenorocire.

— Ași! De patru ani de când te plimbă nu li-s'a întâmpiat nimic. Trebuie să ai numai un slugă bun, așa-i Nichifore?

— Hm! făcă Nichifor de pe capră.

Din lunci, din pădurile apropiate pătrundea mirosul de verdeață. Paseri cântărețe fluerau prin desigurii. Undeva departe, într'o husdoapă de pădure, pupăia o pupăză.

— Ar fi bine să vină omul meu în săptămâna viitoare, începă notarul. Trece primăvara și nu mi-am putut lua răgaz să facem cel puțin o frigare. Un miel, un ied, udat c'un strop de vin. Hm? Ce zici?

— Zic și eu să ne grăbim. Altfel dă vara peste noi și ne face de rușine, răspunse preotul, căruța îi veni din nou în minte fata lui de acasă. N'ar fi rău, se gândi el din nou — n'ar fi rău să aibă și ea o distracție. Și ce mai ști?

Acest „ce mai ști“ îi aduse repede alte gânduri și astfel rămase multă vreme în tăcere. El se gândea cât e de greu cu

fete la sate, unde nu pot face nici o cunoștință, unde și fetele și părinții sunt siliți să aștepte până când cineva va binevoi a se rătăci în satul lor. La oraș e alt ceva! Sunt conveniri, petreceri, și fără de asta se învârtă lume destulă și dacă e o fată frumoasă, drăguță, deșteaptă cum e Victoria lui, ușor se poate mărita și fără zestre. Iată, de-o pildă, chiar preunteasa lui! Ce avere i-a dus? Nimica toată! Dar a văzut-o ca cleric, de atâtea ori, cum era orășancă, i-a suris, s'au împretinit și a luat-o de nevastă.

Adevărat că azi se află tot mai mulți tineri cari se interesează de fetele de pe sate, dar numai de celea foarte avute! Când se abate vr'un candidat de avocat ori chiar avocat cu praxă, pe la sate, poți să ști înainte că-i dator până în grumazi, își zicea părintele, și că vânează o zestre considerabilă. Dovada cea mai puternică o avea în faptul că fata unui foarte bogat întreprinzător de păduri din satul vecin, s'a măritat chiar zilele acestea după un avocat. Dar ce avocat! Cinsprezece ani a tândălit pela universitate și până să-și câștige libera practică advocațială. Și în sumedenia aceea de ani de bună seamă nu va fi stat cu mâinile în sân! Popa Vasile era informat că datoriile lui apropiiau suma de douăzeci de mii de coroane. Decât așa căsătorie mai bine fată bătrână!

(Va urma.)

De membrii noi în comitetul despărțământului s'au ales dnii preoți Ilie Blaga, Augustin Cheresteșiu și Ioan Nagy. Sperăm că acești noi muncitori își vor ști chemarea și vor sta într'ajutor la ducerea tot mai înainte a muncii începute.

A fost foarte instructivă prelegerea populară a dlui protopop T. Cotușiu, vorbind despre trebuințele indispensabile, cari asigură existența noastră ca popor și națiune, o temă actuală pentru un despărțământ nou, cu un suget apropiat de popor, înbrăcat în o haină populară și predat în un mod ușor și atrăgător. Poporul s'a desțepțat mult din sfaturile și învățăturile bine împărtășite.

Am observat însă la adunare un lucru foarte dureros, cu care nu mă pot împăca de loc, anume nepăsarea și desinteresul clasei noastre intelectuali față de adunările noastre. Comitetul a lansat în invitări vestea despre ținerea adunării, publicând aceasta și prin ziarele noastre, și totuși, spre cea mai mare mirare, de abea s'au prezentat la adunare vre-o 10—12 din clasa noastră intelectuală. Toate adunările despărțământelor, dar mai ales prima adunare, cum a fost și aceasta, trebuie să fie cercetate într'un număr impunător, în mod sărbătoresc, solemn, ca să servească ca un semn de încurajare pentru muncitorii aceștia idealști. *Scuze în cazul acestu nu se primesc; suntem siliți să spunem păcatul pe nume: acesta e indiferentism domnilor preoți, domnilor învățători!* Din partea despărțământelor vecine încă e o nepăsare când nu vin la sora lor mai tinere, când se prezintă pentru întâia oară înaintea lumii, ca să-i dea sfaturi bune, să o adie că s'a purtat bine, să o lungească a umbla sigură înainte, povățuind-o la cele trebuincioase și îmbărbătând-o când ezităază.

Numai unul dintre cei puțini veniți din despărțământele vecine cari s'au priceput chemarea, directorul despărțământului Bistrița, dl Dr. G. Tripon a spus vorbe încurajatoare și a vorbit la inima tuturor cu cuvintele lui dulci, înțelepte și instructive.

Despărțământul a aranjat în seara zilei acesteia și un concert împreună cu producțiune teatrală. Trupa teatrală a diletanților din Năsăud a predat admirabila tragedie a lui I. C. Caragiale „Năpasta“. Atâta pot zice, că dsoara Magdalena Simon ca Anca și dl profesor V. Mătogua ca Dragomir s'au predat rolul cu așa succes, de au pus în uimire micul dar distinsul public; Dlor au trecut peste gradul acela de a se numi diletanți. Rolul lui „Ion ocnășul“ a fost interpretat așa în un mod corespunzător stării sufletești caracteristice lui, decât cum mai bine nu se poate nici dela un artist, George învățătorul în persoana dlui V. Șeuleanu a satisfăcut întru foarte așteptărilor noastre, dsoara Iuliana Moldovan a cântat foarte frumos la violină „Scena pastorală de Elinescu, fiind acompaniată la pian de dl prof. de muzică din Năsăud A. Bena. Piesa aceasta care exprimă atâta durere, atâta jale și apoi voie bună și veselie, cântată cu arcul și manuat cu atâta dibăcie de dsoara Mol-

dovan, ne-a stârnit admirația tuturor și ne-a cauzat momente foarte plăcute. Tot dsoara I. Moldovan a cântat cu vocea „Aria Anicăi“ și „Hora“ din opul „Crain Non“, astfel că s'a dovedit nu numai de o violinistă bună, ci și de o solistă neîntrecută. Vocea ei dulce și predarea bine simțită a plăcut foarte mult publicului.

După concert s'urmat dans. Deși au fost puțini totuși s'au veselit foarte bine până în zori de zi și an dus cu ei suveniri plăcute și impresii neuitate dela prestațiunile diletanților și a solistei noastre.

Nica.

Din jurul Ierei.

E știut că în fiecare comună se pot ridica 4 școli. Comuna are drept de școală; statul pe aceea urmă, confesiunea încă are drept de a susține școală, și în fine chiar privații își pot susține școli; numai cât toate aceste să fie corespunzătoare legii. Legea cu privire la forma și mărimea edificiului școlii ca atare, are în vedere toate școlile mai sus înșitate. Prin urmare dacă legea excepționează o școală confesională din punct de vedere a necorespunzabilității; e clar ca lumina soarelui că aceeași școală confesională excepționată, nu poate exista ca școală de stat corespunzătoare; deoarece după lege aceleași cerințe le are școala de stat ca și școala confesională. Dar fiind-că nu e regulă fără de excepție, astfel și aici trebuie să se dea.

Cu câțiva ani înainte școala confesională română din Sirduc a fost închisă pe motivul necorespunzabilității. Dar în același timp școala confesională cea necorespunzătoare pentru cultura română; a fost esarândată de stat și redeschisă ca școală de stat corespunzătoare. Și încă și azi în 1912 școala română cea necorespunzătoare din Sirduc, servește ca școală de stat corespunzătoare, fără de a jigni câtuși de puțin ochii inspectorilor. Spun sincer că școala aceea azi e în o stare deplorabilă și neacomodată pentru locuit, nici unui simplu muncitor, necum să servească școală propagatoare de lumină, la atâtea și atâtea mlădițe tinere.

Pedecile ce au stat în calea ridicării școlilor române din Băișoara și Iara au fost uriașe.

E prea destul să amintesc cazul că s'a scris oficial de pretura din Iara comisiei administrative din Turda, ca să ia dispozițiile salutare să împedee în oare ce chip și formă funcționarea școlii confesionale română din Băișoara, pe motivul că școala de stat ce acum deodată s'a edifică cu școala confesională e serios amenințată cu necercetare din partea bravilor români, ce țin și sunt cu trup și suflet pentru școala lor confesională, deși să lueră cu mare putere spre a-i abate.

La aceasta Comisia administrativă din Turda răspunde preturei din Iara, că cu durere a luat la cunoștință cele espuse lor cu privire la școlile din Băișoara, dar după ce noi din oficiu nu putem lucra la încetarea școlii de acolo, fără itii comitem respective

vă lăsăm chestia în bună chibzuința Dvoastră ca pe ori ce cale să ajungeți înșivă la rezultatul ce îl doriți cu concursul Comisiei administrative.

Din oficiu la așa ceva?... ne mai pomenit. Las că pe sub mână, și în discuții private, ne zgădarim cât de bine unii pe alții. Nici unii nici alții nu ne dăm. Dar din oficiu cu totul altcum trebuie să privească lucrurile. Ca unde vom ajunge cu școala din Băișoara vom mai vedea. Deocamdată e ridicată, laudă bravilor ei îi.

În 8 Septembrie n. la 2 ore p. m. s'a sfințit frumoasa școală din Iara acum edificată. Ca poporul din Iara nu a contribuit mult la edificarea acelei măndre școli, s'a văzut din faptul că trei părți din poporul român al Ierei a lipsit dela actul solemn al sfințirii. Ca ce poate fi cauza nu știm? — Au dori lămuririle pretoului.

Tot cu ocaziunea sfințirii școlii s'a ținut și adunarea generală a „Astrei“.

Satele au fost reprezentate foarte slab! Las că și timpul a fost nefavorabil; dar în fine când datorința ne chiamă să ne arătăm interesul față de cultură, și înaintare, dragostea către neam și limbă, atunci nici apa nici focul să nu ne rețină acasă. Nu fac personalități, dar nu pot să nu conștientăm pe tot intelectualul acestui ținut ce pare de veacuri amortit, ca pe viitor să arete interesul față de actele culturale în măsură și mai mare.

La adunare s'a vorbit frumos.

Publicul auditor a lăsat mult de dorit. Am mai fost la multe adunări ale „Astrei“, și la toate adunările au asistat și doamne și domnișoare în număr cât să poate de mare, precând la Iara chiar și doamnele și domnișoarele, cari au asistat la sfințirea școlii, încă au părăsit școala pe timpul adunării.

Oare „Astra“ e numai pentru poporul de rând?...

Petrecerea a succes splendid. Deși după șirele murdare scrise la „Ujság“ din Cluj ne îngrijorăm de eventuale accidente, bine înțelegând fiind în localul Casinei maghiare, care după „Ujság“ a fost edificată pentru cultivarea poporului maghiar, nu pentru săriturile valahilor.

S'a jucat Comedia: *Cu voia Dumnișale* de N. N. diletanții: dsoara Elena Stan, dl Ioan Bela, dl Feneșan și dl Irimie și-au achitat rolurile cu succes deplin. Conferența dlui dr. Ioan Giurgiu a fost foarte interesantă și ascultată cu atențiune.

Monologul dlui Belu a stârnit haz și râs mult.

Declamarea „Moartea lui Fulger“ de G. Coșbuc, decl. de dl Feneșan, a plăcut mult publicului!

Dsoara Hortenzia Bucur a distras publicul cântând la pian cu multă dibăcie.

— Asemeneu și dl Corcheș a distras publicul prin doina din țara moșului.

Dialogul redat de domni: Aurel Hideg și Emanoil Irimia, a fost din cale atâră comic. Ce păcat, că nu l-au văzut și Turdenii?...

Apoi a urmat dansul animat până în zori de zi.

L.

Filip Haas și Fii
Fabrica: Sopron.

(39) 14-20

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.
Aranjamente complete pentru hotelurile și scolare.

Noutăți.

Din cauza Sfintei Sărbători de Sămbătă (Nașterea Prea Curatei Maria) nrul proxim apare Marți la-orele îndatinat.

Sedința camerei ungare. După cum era de prevăzut, la deschiderea ședinței camerei din 17 curent vechile patimi la parere domolite, din nou au fost răscolite și scandalele din sesiunea parlamentară trecută au ieșit iarăși la suprafață în toată furia lor. Când președintele camerei Tisza a început citirea autografului regal din gurile opoziționalilor infuriați au răscolit ceea mai aspre inzulite făcând un scandal nemai pomenit, care a durat dela 10^{1/2}, până la 12, când ședința a trebuit suspendată pentru a 3-a oră.

Să înțelege, că în sgomotul infernal, nimeni nu a putut ajunge la cuvânt, atâtă lăsa să presupune, că Tisza a dat citire unui rescript regal, prin care sesiunea să încheie și să convoacă delegațiunile. Opoziția strigă: la revedere în delegațiunii, unde vom face acelaș scandal.

Turneul artistic al tenorului Ionel Rădulescu. Tenorul Ionel Rădulescu în luna Octomvrie st. n. a. c. va începe al II-lea turneu artistic prin Ardeal, din al cărui venit curat se va da o parte pentru fondul ziaristilor, iar o parte pentru fondul celor inundați.

Programul definitiv se va stabili ulterior.

Vizitarea atelierului de țesături și cusături românești din Orăștie. Contele Potocki și soția sa au vizitat atelierul de țesătorie și cusături ale Reuniunii dela Orăștie și sau dus încântați de ce au văzut acolo.

Dna directoară Victoria dr. Erdelyi și suplinitoarea conducătoarei dsoara Victoria Barițiu le-a dat toate deslușirile necesare.

Înălții oaspeți înainte de depărtare au cumpărat câteva obiecte și sau subscris în limba lor în cartea care e depusă în odaile expoziției.

Aviz intelectualilor noștri cari se abat pela Orăștie.

Adaus de scumpete învățătorilor. Promisiunea făcută învățătorilor comunali și confesionali de actualul ministru de Culte, cu privire la adausul de scumpete, încurând se va împlini. Acei învățători, a caror salariu nu întrece suma de 1000 coroane vor primi ca adaus de scumpete: 150 coroane, iar acei cari beneficiază de 1000 coroane li-să va da 100 coroane. Probabil, că de adausul de scumpete vor beneficia și învățătorii cari în salariu trec peste 1000 coroane. Asemnarea adausului de scumpete — după-cum să anunță din Budapesta — sa va întâmpla în timpul cei mai apropiat.

Concert. Tinerimea română din Baia Mare și jur în legătură și sub patronajul comitetului filial pentru „Fond de teatru-român“, invită la „Concertul“ împreunat cu reprezentație-teatrală care e amânată pe 29 Sept. crt. n. în Tezuii de sus (Giródtófalu). Venitul curat e destinat pentru scopuri scolastice-culturale. După concert va urma dans pentru inteligenți.

Invitare. Reuniunea gr.-cat. română de cânt și muzică „Concordia“ din Lighet (Temesliget) invită la serbările sfințirii steagului, stabilite pe 21 Septemvrie st. n. (Sf. Mărie mică).

„Atelierul de țesături și cusături românești“ din Orăștie—Szászváros. Dă împrumut pentru serate și baturi: porturi femești: de Orăștie, Pădureancă și Tulgheș, pentru taxa de folosință a costumului cor. 10— plus speșele de porto. Costume de căluseri pentru taxa de folosință a unui costum cor. 5— plus speșele de porto. Are de vânzare: covorașe alese 180/220—300 cm. a cor. 200—240—270—300—, covorașe pentru pat a cor. 30—50—, fețe de pernă cusute a cor. 9—, sorturi alese a cor. 17—, ștergare de culme a cor. 7—10—, desăgei a cor. 4—5—, rame de fotografie a cor. 12—15—25—45—, fugătoare a cor. 8—25—, străicute a cor. 25—30—, pompadoure alege în fir a cor. 20—35—, patrafire a cor. 15—20—45—, cusături pentru bluse și rochițe de copii, metrul a cor. 3—50—5—6—7—, costume complete port de Tulgheș, a cor. 100—, costume complete port de Orăștie a cor. 160—, costume complete port de Pădureancă a cor. 120—. Primește comande de tot felul și execută după modele din Atelier.

Progresul „Băncii generale de asigurare din Sibiu“ pe luna August 1912. Dăm după Revista economică datele de mai jos, din carișă poate vedea frumosul progres ce-l realizează tinera bancă generală de asigurare. În decursul lunii August în afacerile de asigurări contra focului a emis 805 polițe, asupra unui capital asigurat de preste 3,000,000 cor. cu un incasso de premii de peste 14,000 cor.

La asigurările asupra vieții a primit cu totul 60 oferte pentru un capital de 233.000 cor. Cu un incasso anual de peste 90.000 cor.

Incasso total lunar a fost dară peste 23.000 cor.

Peste tot dela începutul anului curent, la banca de asigurare s'au emis 4150 polițe de asigurări în contra focului asupra unui Capital de 15 milioane cor. și cu un incasso de peste 58,000 cor.

La asigurările asupra vieții au intrat în total 434 oferte pentru un Capital de 1,900.000 cor. din cari au fost rezolvate și s'au emis 319 polițe asupra unui Capital de 1,420.000 cor. cu un incasso anual de cor. 64,000.

Asădar până la finea lunii August 1912, Banca generală de asigurare a avut — în ambele secțiuni — un incasso total anual de cor. 122,000.

Mulțumită publică. Subsemnații, ca comitet de inițiativă după înfricoșatul uragan din 13 Maiu 1912 am fost lansat un Apel, la inimile nobile românești în favorul românilor napăstuiți din Bretc (lângă Reghin). În cele următoare lăsăm să se vadă cine ne-a dat binevoitoarea ascultare, ștergând lacrimi și ușurând sarcini: 1. Banca „Bănățeană“ Făget cor. 10. 2. Banca „Mureșanul“ Maria-Radna cor. 10. 3. Banca „Olteana“ Viștea-inf. cor. 50. 4. Banca „Economul“ Cluj cor. 50. 5. Banca „Crișana“ Brad cor. 30. 6. Banca „Înșetire de credit“ Egerbegy cor. 5. 7. Marele Vasile Stoescu cor. 2000. 8. Ioan Petrișor inv. Vaidarecea cor. 5, Teodor Bogdan Perchstoldorf cor. 5, N. Petru

Gurghiu cor. 5, dr. Aurel Lazar Oradea cor. 10, Ioan Lungu Zsidovár cor. 10, dr. Alexă Coca Szászabánya cor. 10, Andreiu Vodă Ormeniș cor. 10, Urmáncy Nándor Tonlița cor. 50, Petru Gulyes Szembak cor. 6, Ștefan Rus Otlaca cor. 100, Georgescu Michiu și Stănescu Montpellier cor. 10, Petru Se-coșan Nagytárnok cor. 1, Vichentie Rodean Kun-Selles cor. 2, Vasile Suciu Băile-Herculane cor. 5, Teofil Faur Abrud cor. 20, Ioan Kaikutz Temes-Slatina cor. 5, Iuliu Maior Budapesta cor. 8, Victoria dr. Erdélyi Orăștie cor. 10. Rozalia Olar Rachis cor. 14, Biserica gr.-cat. Cașva cor. 25, Ioan Dărloman Cașva cor. 5, Andreiu Cadar Mesteháza cor. 30. 9. Colecta în bis. gr.-cat. Sibiu cor. 15. 10. Colecta în bis. gr.-cat. Silvașul-ung. cor. 30. 11. Colecta în bis. gr.-cat. Rieciu cor. 14. 12. Colecta în bis. gr.-cat. Asszonyfalva cor. 9. 13. Colecta în bis. gr.-cat. Forgácskút cor. 22, 22 fil. 14. Colecta în bis. gr.-cat. Alsóújfalú cor. 14. 15. Colecta în bis. gr.-cat. Brașov cor. 35. 16. Colecta în bis. gr.-ort. Marpod cor. 7, 60 fil. 17. Colecta „Gazetei Trans.“ Brașov cor. 45. 18. Colecta în bis. gr.-cat. Beica-română cor. 20. 19. Colecta în bis. gr.-cat. Batești cor. 15, 22 fil. 20. Colecta în bis. gr.-cat. Balda cor. 7, 32 fil. 21. Colecta în bis. gr.-cat. Reghinul-Săsesc cor. 20, 45 fil. 22. Colecta în Reghin la privați și bănci cor. 174, 80 fil. 23. Colecta în Ludos cor. 98, 50 fil. 24. Colecta în Blaj cor. 287, 89 fil. 25. Colecta în bis. gr.-cat. Vereșmortul-de-Someș cor. 56, 10 fil. 26. Colecta în bis. gr.-cat. Alparul-mare cor. 15, 30 fil. 27. Colecta în bis. gr.-cat. Bogdând cor. 10. 28. Colecta în bis. gr.-cat. Brezind cor. 43. 29. Colecta în bis. gr.-cat. Buia cor. 14. 30. Colecta în bis. gr.-cat. Medieș cor. 162. 31. Colecta în bis. gr.-cat. Ghirișul-de-Arieș cor. 7. 32. Colecta în bis. gr.-cat. Ercea cor. 32, fil. 32. 33. Colecta în bis. gr.-cat. Pogăceaua cor. 26, 10 fil.

Aceste ajutoare marimonioase (cor. 3672, 82 fil.) predate destinațiunii după-cum au fost trimise, unele pentru nenorociții particulari, altele pentru biserică și cele apartinătoare, noi venim să mulțumim călduros, dorind tuturor făcătorilor de bine răsplătă fără măsură din belșugul darurilor Dumnezești. Reghin, la 30 August 1912. Sever Barbu, Iosif Șipoș, Ariton M. Popa protopop, A. Moldovan, Michail Bucur, Emil Căliman, dr. Ioan Harsia, Gregoriu Maior.

Concentrarea socialistilor. Sub influința enormului scandal din parlament conducătorii partidului social-democrat întruniți în ședință de noapte au hotărât, că în acea noapte să scoată 200 broșuri prin cari să invite muncitorimea, să se posteze înaintea parlamentului și să demonstreze cerând introducerea votului universal.

De almintrea conducătorii socialisti au decis întrebuintarea celor mai radicale măsuri de rezistență, în contra forței brachiale din parlament.

Necrolog. † Aurelian Man, iurist după un morb greu și îndelungat în etate de 19 ani și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Marți în 17 Septemvrie 1912 n. dimineața la 5 ore. Odihnească în pace! Murășoșorheiu, la 17 Septemvrie 1912. Jainica familie.

Rubrică medicală.

Noțiuni de Bio-Fiziologie anatomică cu aplicații la Higienă.

Totalitatea corpurilor din natură se împarte în corpuri neorganizate, sau neînsuflețite și corpuri organizate sau însuflețite. Deosebirea între acestea corpuri, însuflețite sau organizate și neînsuflețite sau neorganizate, se recunoaște imediat: căci corpurile însuflețite sau organizate au proprietatea de a se nutri și de a se reproduce; acestea sunt caracterele corpurilor vii, — pe când corpurile neorganizate nici nu se nutresc, nici nu se reproduc. Cu studiul corpurilor neorganice am văzut că se ocupă Mineralogia, iar cu studiul ființelor vii se ocupă Biologia. Chiar între ființele vii putem face deosebire și anume: animale și plante. Între plante și animale, iarăși putem face următoarea deosebire: Plantele au caracter comun cu animalele căci se nutresc și ele și se reproduc ca animalele, însă se deosebesc de ele, căci nu se mișcă dintr'un loc în altul.

Cu studiul unora (al Plantelor) se ocupă Botanica; iar cu studiul celorlalte (al animalelor) se ocupă Zoologia. Chiar în studiul Zoologiei putem face oarecare diviziune, după modul cum considerăm animalele. Dacă considerăm animalele numai ca formă, atunci partea aceea a Zoologiei poartă numele de »Anatomie«: pe când partea din biologia animală sau zoologie, care se ocupă cu modul cum simte animalul, modul cum se nutrește și în fine cu modul cum funcționează fiecare organ se numește Fiziologie.

Dacă luăm un câne și dacă-i studiem corpul acestui animal: tubul digestiv, muschi, organele de simțuri, nervi atunci considerăm absolut numai forma animalului și se zice că facem Anatomia cânelui. — Dacă vom considera aceleași părți ale cânelui, tubul digestiv, nervii, etc. căutând a ne da seamă ce funcțiuni are fiecare parte, ce rol îndeplinește, în animalul viu, vom zice că facem Fiziologia animalului. Prin urmare când studiem un organ al cânelui ca formă se zice că-i facem Anatomia aceluși organ, iar când studiem țesutul pe care îl are acel organ împreună cu funcțiunea lui în animalul viu, atunci se zice că facem Fiziologia aceluși organ.

Am zis că animalele au ca caracter esențial faptul, că se reproduc. Partea din zoologie care se ocupă cu modul cum se reproduc animalele, cu diferitele stări prin cari trec ele pentru a ajunge la forma adultă se numește Embriologie. [Embriion este animalul mic în stare de dezvoltare.] Embriologia se ocupă dar cu studiul ființelor viețuitoare în stare de dezvoltare.

Prin urmare anatomia, fiziologia și embriologia sunt cele trei părți ale zoologiei.

Despre Celula animală.¹⁾

Ori ce corp viu e format dintr'o asociație mare de niște corpuri mai mici numite celule. Vom căuta să înțelegem bine ce este o celulă, din ce părți se compune și ce funcțiuni are, și vom vedea că putem zice că celula este un organism în miniatură. Deci pricepând bine constituțiunea unei celule vom înțelege părțile fundamentale ale constituției unui animal.

Într'o celulă deosebim două părți esențiale anume: 1) Corpul celular sau protoplasma și 2) în interiorul protoplasmei e un alt corp mai mic mai refringent numit nucleu. Protoplasma este substanța vie ce posedă acea activitate pe care o numim viață. Ea (protoplasma) e un corp cu o consistență viscoasă, semilichidă asemă-

nătoare cu albușul de ou și conține în interiorul său o mulțime de granațiuni fine numite *microsomi*. În definitiv protoplasma trebuie considerată ca formată din două substanțe: O parte hyalină numită *hyaloplasma*, în care se găsesc granațiunile; iar la partea esteroară a protoplasmei se găsește o pătură lipsită de granațiuni și care nu este altceva decât substanța hyalină ce compune protoplasma.

Prin protoplasma nu trebuie se înțelegem o substanță chimică definită, ci un amestec de diferite substanțe albumoide; cu alte cuvinte protoplasma e o simplă noțiune morfologică, ce ne indică modul cum sunt dispuse aceste substanțe unele în raport cu altele. — Compoziția chimică a protoplasmei e departe de a fi cunoscută. Printre proprietățile chimice ale protoplasmei menționăm numai *coagularea*; într'adevăr protoplasma ca și toți corpi albuminoizi se coagulează (se întărește) sub influința căldurii sau a acizilor.

Forma celulelor este variabilă, căci ele pot avea forme: rotunde cilindrice, prismatice, fusiforme, etc. —

În interiorul protoplasmei am spus, că se află nucleul¹⁾. El are forma mai mult ori mai puțin sferică; une-ori nucleul poate avea și forma eliptică, sau se poate prezenta sub forma de cordon, sau poate fi chiar ramificat.

Privit mai de aproape prezintă la exterior o membrană numită *membrana nucleară*, care are forma unei visicule. În interiorul acestei membrane e un lichid numit *sucul nuclear*. Tot în interiorul membranei și înțând în suc nuclear e un fir sucit în toate părțile numit *filamentul cromatic*, căci dacă am trata celula cu o substanță colorantă, acest filament se colorează foarte intens. — În interiorul nucleului se mai poate găsi un alt corp mai refringent și mai condensat numit *nucleol*; ce pot fi și mai mulți în interiorul nucleului.

Ori ce celulă se formează din aceste două părți: protoplasma și nucleu; și nu poate fi celulă fără aceste două părți.

Proprietățile celulei animale.

Cele mai principale proprietăți ale celulei animale sunt următoarele: *mișcarea*, *sensibilitatea*, *nutrițiunea* și *reproducerea*.

Ca să ne dăm bine seamă de aceste proprietăți, trebuie să observăm o celulă izolată; astfel de celule izolate se găsesc și în interiorul corpului nostru, însă ca se fim mai clari putem să studiem mai cu ușurință animalele monocelulare, es. o amebă.

Mișcarea celulei este de două feluri: *mișcarea externă*, când tot corpul celulei să mișcă dintr'un loc în altul; și apoi *Mișcarea internă*, când numai părțile interne ale celulei se mișcă în raport unele cu altele.

Mișcarea externă se face în modul următor: protoplasma emite în direcția în care se face mișcarea, niște prelungiri numite *pseudo-pode*, cari se fixează pe corpurile străine și prin contractiune atrag după ele corpul protoplasmatic; după ce masa protoplasmatică a fost atrasă, alte pseudopode iau naștere în aceeași direcție care prin contractiune trag corpul protoplasmatic. Astfel se execută mișcarea externă, care nu este altceva decât un fel de alunecare a celulei libere; această mișcare se mai numește mișcare amboïdă, din cauză că a fost foarte bine studiată la animalele numite amebe.

(Va urma.)

Dr. V. Hăncu.

¹⁾ Celula-subst. hyalina hyaloplasma nucleu microsomi.

¹⁾ Nucleul, nucleii membr. nucl. — filament cromatic sucul nuclear.

Partea Literară.

Noaptea sf. Bartolomeu.

După **BOLANDEN.**

Trad. de **Aurel B. Gajia**, profesor.
(Continuare).

— Dacă succede bine și dacă nu succede? și dacă războiul civil va pustii patria noastră numai înzădar?

— Atunci ne-am făcut datorința.

— Nu Gașpar, nime nu se poate obliga la aceea-ce tu însuși numești obligamânt. Îți îngreunezi conștiința cu o deosebită responsabilitate și obligațiune. Mă tem și presupun că sfârșitul tău va fi nenorocos. Pretine Gașpar te tog în schimbă-ți părerile. Tu ești capul războiului civil — depune sabia și războiul va înceta.

— Și regatul va făuri noi greutăți pentru poporul lipsit de apărare. Niciodată nu voi fi necredincios convingerii mele, zise Coligny.

Contele s'a apropiat de nou la geam și a suspinat amar. A urmat o pauză lungă.

— O eu văd că se apropie, zise Antremont.

— Ce vezi?

— Căderea ta. Dacă nu te-ar fi apărat Ecaterina Medici, parlamentul de mult te-ar fi numit de rezvrătitor și pentru capul tău ar fi pus chiar și premiu. Și aceasta te asigur să va întâmpla dacă nu te înșchimbii.

— Să poate, zise Coligny. Doar cel mai nobil om din lume, Mântuitorul încă a fost răstignit ca un turburător și rezvrătitor de popor. Viitorul să nu ne supere pe noi. Al nostru e numai prezentul și pe acesta trebuie să-l folosim.

— Un servitor intră aducând în mână un felinar cu trei crengi.

— Încă nici până acum nu s'a reintors contesa Blanca, întrebă admiralul.

Deja de o oră a fost și în antișambră pentru-ca să salute pe conte.

— Pentru ziua de azi să întrerupem conversația noastră, zise Antremont, după depărtarea servitorului. Măne voi încerca de nou ca să-mi conving preținul.

— Aieva singur tu ești periculos pentru îndeplinirea planului care ți-l'ai făurit și pe care voiești să-l îndeplinești, zise admiralul surizând. Singur tu ai fi în stare se mă faci necredincios.

Antremont s'a depărtat din odasa de lucru ca să treacă în chilia nepoatei sale.

— E binevoitor și bun la inimă zise Coligny, dar e om simplu. Nu-i în stare să-mi priceapă planurile mele. — Onoare! — Hm!

Apoi a luat o scrisoare și o ceti cu atențiune.

— Principele de Zweibrück e om lacom după bani. Dorește să-și rețină pe seama lui două mii de fiorini în aur, iar încât privește ostirea lui i-a dat permisiunea ca pe teritorul papistașilor să jefuească în dragă voie și pe de-asupra încă o sută cincizeci de taleri. Principele și ostașii lui să vor îndestuli. Singur aceea e bine că vine cu el și contele Wolfrad—Mausfeld cu călăreții lui. Elisabeta regina Angliei e aplicată să dea ajutor ca în totdeauna, — Hughenoții sunt la dispoziție, visteriile lor sunt pline, — nobi-

limea e setoasă la luptă, — poporul e ațit pentru războiul sfânt de către predicatori, — și astfel nu peste mult iarăși să va putea începe.

N'a mai zis nimic și s'a adâncit în gânduri.

Beza.

În dimineața următoare Hugo Riviere, după obiceiul îndătinat aștepta, că oare cu ce-l va încredința admiralul. S'a așezat lângă o fereastră din salon, de unde privea cu mare seriozitate emblema Chatillon. Nici chiar unul pricepător n'ar fi studiat mai bine decât marquisul animalele și câmpurile de pe emblemă. Obiceiul lui era, că de se apuca să studieze ceva, nici-când sau foarte arareori străbătea cu minte întreg conținutul obiectului. Abstragând dela multe altele, marquis-ul nici aceea nu știa, că oare acel chip e emblemă sau nu? Privirea lui era ațtită asupra unui singur chip din emblemă. Se cugete cât de mult se aseamănă acela cu chipul Blancei. După judecata lui Blanca a fost cea mai frumoasă femeie din toată Franța. Nu ia convenit însă singur faptul că Blanca, în conversația cu el, nu prea vorbea confidențial, ci ținea mult la etichetă. I'a mulțumit ce-i drept, că i'a scăpat de trei-ori vieața și că totdeauna a spriginit-o, dar cu atâta nu se îndestulia contele. Se cugeta apoi, cum poate el să stimeze pe un atare om, care pe catolici îi numește idolatrii, ce trebuie extirpați. Mai mult îl muncia însă împrejurarea că Blanca pentru-ce nu vorbește cu el mai confidențial, după-ce a scăpat-o din ghiarele hugenotilor.

Conduc de onoarea lui de cavalier a fost silit să recunoască, chiar și aceea, că el a devenit infidel și față de evangelia pe care au vestit-o Samuil Caleb și ceilalți membri mai bătrâni ai senatului judecătoresc. Că aceste învățături sunt al lui Calvin, el nici acum nu știa. Până în prezent a rămas cu totul indiferent, în ce privește partea religioasă a războiului. Urma într-o toate ordinul lui Coligny care luptă în contra Guise-ilor, cu scop să aperse drepturile nobililor. De altceva nu voia să știe nimic. Acum însă, stima ce o nutria față de Blanca îl silit să înțeleagă tot mai mult principiile calvinismului. Afară de aceea doria ca să fie adevărate cuvintele și afirmările celor din st. Denis căci în cazul acesta el ușor ar putea părăsi învățăturile aceora.

Gândind astfel, deodată îl întrerupse sosirea unui tinăr.

Tinărul purta veșminte preoțești. Era Teodor Beza, care după moartea lui Calvin, era capul sufletesc al protestanților din Franța și Elveția. Fiind un tinăr bogat la început a dus o vieață tare destrăbălată. După-ce s'a căsătorit și a cunoscut învățăturile lui Calvin, la anul 1559 s'a dus în orașul Genf, unde a primit dreptul de cetățean. Aici a devenit profesor mai apoi directorul Academiei. Ca bărbat învățat de multe-ori a fost trimis în diplomație la deosebiți principii. Pe Janca, regina de Navarra intrată a știut-o captiva pentru protestantism, încât în Nerac a dărimat toate bisericile catolice și a ridicat primul templu protestant. A luat parte activă în afacerile politice și religionari ale Franței. Impotriva familiei domnitoare a ațtit și pe principii și pe hugenoti. Beza a aprobat chiar și crimă lui Poltrot săvârșită asupra lui Francisc, principele de Lotaringia.

Deja prezența acestuia în casa lui Coligny arăta, că protestanții pregătesc un nou război.

— Pot să vorbesc cu principele? A înțrebat Beza.

— În momentul acesta nu d-le magistru! La admiralul să afla contele Artur. Antremont, un vechiu prețin din copilărie.

— Contele Antremont e un om tare harnic — zise Beza.

— Nu chiar! Copilul și nepotul lui Antremont au murit pe câmpul de glorie iar bătrânul conte n'a prea luat parte activă în toată mișcarea.

Beza a stat puțin mirat.

— Întâlnirea mea cu d-ta d-le magistru îmi convine foarte mult, zise Hugo. Dacă îmi permiteți te-ași întreba atari lucruri, cari privesc mai de aproape pe contele Antremont.

— Îți sunt la dispoziție cu cea mai mare plăcere. d-le marquis! replică Beza, care aștepta se anză lucruri noi. Să ne plimbăm prin odaie și voi să te ascult.

Hugo i'a povestit cele-ce s'au petrecut în apropierea Dubourg-ului spunându-i totul până la sentința ce au adus-o senatorii din conziliul bătrânilor.

— M'a surprins mult faptul când am auzit dela ei, că stîrpirea catolicilor e poruncă dumnezeiască. Și mai tare mi-a crescut mirarea, când însuși președintele a declarat, că însuși Servet Calvin, Gruet și alți mulți au fost arși de viu. Acum mi-ar plăcea d-le magistru să știu cum stau lucrurile în realitate?

Beza se vedea surprins de întrebarea aceasta.

(Va urma)

Proprietar-editor: **AUREL C. DOMȘA.**
Redactor respons.: **AUGUSTIN GRUIȚIA.**

Zugrav.

Subscrișul am onoare a aduce la cunoștința On. Public, că după praxa câștigată în atelierele din străinătate, mă aflu în plăcuta poziție a putea zugrăvi cu **colori de oleu pe pânză, lemn și zid** toate **chipurile biblice** aflătoare în Bisericile noastre, efetuese și sculptura în lemn. — Primesc **coloratul în oleu sau clei** a ori ce fel de **edificii publice și private**, precum și **văpsitul de portale, uși și ferestre**. — Asemenea pietez firme cu prețuri foarte moderate.

Rugând On. P. pentru sprijinul binevoitor rămân

cu distinsă stimă

Augustin Cucerzan
zugrav.

(80) 10-2

Aiud—Nagyenyed, Tot-uteza.

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saloane, aranjare completă de hotele, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlóczi-utca 7. sz.

(88) 94-104 (Központi városnévvel)

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassa ung. 29.349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma**,
directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocște: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății.

Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire, că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“
Sibiu—Nagyszeben. Edificiul „Albina“.

(1) 36—52.

Când cumperi săpun, cere și primește

apriat

și lămurit, numai săpun
CLUJAN
(de al lui Henrich)

Săpun de glicerin
„ „ gâlbinaș de ou
„ „ mandule
„ „ marmorat.

Fabrica de săpunuri medicali din Cluj de aceea a ajuns la renume mondial, fiindcă își pregătește săpunurile din materiile cele mai prețioase și absolut inofensive.

(68) 11—?

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate foarte modern, supraveghiere medicală constantă.

Telephon 88—99.

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Ferencz-körut 29.

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. și 4—5 p. m.

(3) 35—52

Director-șef

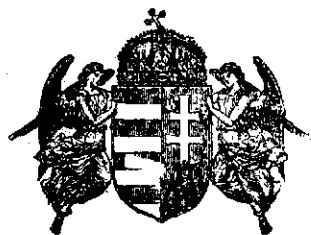
Dr. Cosmutza.

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și fabrica de scaune de fier pentru
clopote a lui

Antoniú Novotny

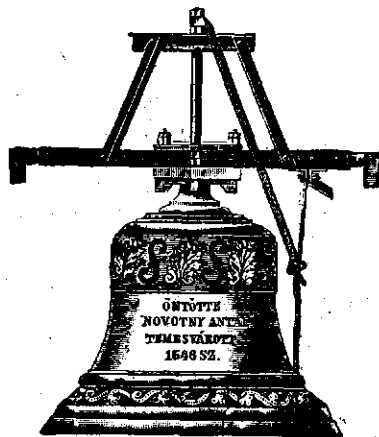
în Timișoara-Fabric 4. 36 — 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor aouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe unii mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ceaparte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

□ clopotele găurite □

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomanda

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în finea anului 1911 K. 5,275,798.28
Capitale asigurate pe viață achitate „ 5,146,556.36
Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744.—
} viață „ 10,931,322.—

Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.520,492.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 92—?